

บทที่ 1

บทนำ

1.1 เหตุผลและความจำเป็น

เนื้อสัตว์ นับว่าเป็นแหล่งอาหารโปรตีนที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับในการบริโภคของประชาชน การที่จะได้บริโภคเนื้อสัตว์ที่มีคุณภาพและปลอดภัย ปัจจัยหนึ่งคือต้องผ่านกระบวนการการฆ่าสัตว์ที่ได้มาตรฐาน ไม่ทำรุนแรงสัตว์ อันจะส่งผลให้ได้เนื้อสัตว์ถูกสุขลักษณะปราศจากเชื้อจุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรคแก่ประชาชน การที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้นั้น โรงฆ่าสัตว์ควรมีมาตรฐาน ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจและอำนาจหน้าที่ ในการให้บริการ จัดให้มีโรงฆ่าสัตว์ที่ได้มาตรฐาน

เนื่องจากโรงฆ่าสัตว์ของสัตว์แต่ละประเภทจะมีเทคนิค และวิธีการตลอดจนลักษณะของ โรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ที่แตกต่างกัน จึงไม่เหมาะสมที่จะนำสัตว์มาฆ่าในโรงฆ่าสัตว์ประเภทหรือชนิดเดียวกันได้ ดังนั้นในมาตรฐานฉบับนี้จึงได้พิจารณาโรงฆ่าสัตว์ที่เป็นการฆ่าสัตว์ประเภทหรือชนิดใหญ่และมีปริมาณฆ่าสัตว์เป็นจำนวนที่ค่อนข้างมากประกอบกับโรงฆ่าสัตว์ส่วนใหญ่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นโรงฆ่าสุกร จึงได้จัดทำมาตรฐานฉบับนี้เป็นโรงฆ่าสัตว์เฉพาะของสุกรเท่านั้น

การดำเนินการโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ การฆ่าสัตว์มีขั้นตอนและวิธีการ เกี่ยวข้องกับภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นเพื่อให้ประชาชนได้บริโภคเนื้อสุกรที่มีมาตรฐาน จึงได้จัดทำมาตรฐานฉบับนี้โดยกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ดังนี้

- พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496

มาตรา 51 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลตำบลอาจจัดทำกิจการใดๆ ในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

- (2) ให้มีโรงฆ่าสัตว์

มาตรา 53 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลเมืองมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

(3) ให้มีโรงฆ่าสัตว์

มาตรา 56 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลนครมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

(1) กิจการตามที่ระบุไว้ในมาตรา 53

● **พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540**

มาตรา 45 องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการภายในเขต องค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังต่อไปนี้

(3) สนับสนุนสภาพตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนา ท้องถิ่น

(4) ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาพตำบล และราชการส่วนท้องถิ่นอื่น

● **พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542**

มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและ หน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองดังนี้

(22) การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์

1.2 ขอบเขตของมาตรฐาน

มาตรฐานนี้ จะครอบคลุมในเรื่องต่างๆ คือ

1. การดำเนินการจัดตั้งโรงฆ่าสัตว์ (สุกร) ซึ่งประกอบด้วย
 - 1.1 การกำหนดพื้นที่/สถานที่จัดตั้งโรงฆ่าสัตว์ (สุกร) ที่เหมาะสมกับเทศบาลและ องค์การบริหารส่วนตำบล
 - 1.2 การขออนุญาตจัดตั้งโรงฆ่าสัตว์ (สุกร) และเอกสารที่ต้องยื่นประกอบการ พิจารณาอนุญาต

2. การบริหารจัดการโรงพักสัตว์และโรงฆ่าสัตว์ โดยจะกล่าวถึง
 - 2.1 มาตรฐานโรงพักสัตว์และโรงฆ่าสัตว์ตามที่กรมปศุสัตว์ถือปฏิบัติตาม “การปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงฆ่าสัตว์” ของมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) 9004-2547
 - 2.2 การบริหารจัดการโรงพักสัตว์และโรงฆ่าสัตว์ ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดของมาตรฐานโรงพักสัตว์และโรงฆ่าสัตว์ ในด้านต่างๆ เช่น การจัดการทางด้านอาคารและวัสดุที่ใช้ อุปกรณ์ การติดตั้งเครื่องมือและการใช้งานห้องฆ่าสัตว์ การรักษาความสะอาด การกำจัดขยะมูลฝอย ระบบระบายน้ำทิ้ง เหตุรำคาญ การฆ่าและ การเก็บซากสัตว์และการขนส่ง รวมถึงแนวทางในการปฏิบัติตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดในการตรวจสอบโรงพักสัตว์และโรงฆ่าสัตว์
 - 2.3 การบำรุงรักษาและพัฒนาซึ่งจะกล่าวถึง การบำรุงรักษาซ่อมแซมอาคารสถานที่ การปรับปรุงภูมิทัศน์และการเตรียม/พัฒนาบุคลากร
3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนามาตรฐานในอนาคต ประกอบด้วย การพัฒนาเอกสาร GMP และการประยุกต์ระบบ HACCP มาใช้ในโรงฆ่าขนาดเล็ก การนำระบบเกรดซากสุกรมาใช้ในโรงฆ่าสุกรขนาดเล็ก ต้นทุนการสร้างโรงฆ่าและการผลิตซาก และสารเร่งเนื้อแดงในสุกร

1.3 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อเป็นคู่มือแนวทางปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดให้มีโรงฆ่าสัตว์ รวมทั้งภารกิจในส่วนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายต่างๆ ในการกำกับดูแล เกี่ยวกับผลกระทบซึ่งอาจเกิดขึ้นจากโรงฆ่าสัตว์ที่มีเอกชนเป็นผู้ประกอบการ เช่น น้ำเสีย อากาศเสีย เหตุเดือดร้อนรำคาญ ฯลฯ
- 2) เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการด้านโรงฆ่าสัตว์ (สุกร) จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีมาตรฐานขั้นพื้นฐาน โดยที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริการดังกล่าว อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่นและสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชน

1.4 นิยามศัพท์

สัตว์ในที่นี่หมายถึง สุกร ได้แก่ สุกรขุน สุกรพ่อ-แม่พันธุ์คัดทิ้ง สุกรป่าที่นำมาเลี้ยง สุกรพื้นเมือง เป็นต้น

มาตรฐานโรงฆ่าสัตว์ หมายถึง มาตรฐานด้านสถานที่ และการบริหารจัดการสำหรับโรงพักสัตว์ และโรงฆ่าสัตว์

โรงพักสัตว์ หมายถึง สถานที่พักสัตว์หรือกักสัตว์ก่อนทำการฆ่า

โรงฆ่าสัตว์ หมายถึง สถานที่และอาคารที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการฆ่าสัตว์ เพื่อให้ได้ผลผลิตมาใช้ในการบริโภคของมนุษย์

ขนาดของโรงฆ่าสัตว์ หมายถึง กำลังการผลิต ความสามารถในการฆ่าสัตว์ (สุกร) ที่โรงฆ่าสัตว์นั้นๆ สามารถกระทำได้ต่อวัน ในที่นี้แบ่งขนาดของโรงฆ่าสัตว์ตามโรงฆ่าสัตว์ ซึ่งมีอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ออกเป็น 5 ขนาด คือ

- 1) โรงฆ่าสัตว์ขนาดย่อย หมายถึง โรงฆ่าสุกรที่มีกำลังการผลิต 20 ตัวต่อวัน
- 2) โรงฆ่าสัตว์ขนาดเล็ก หมายถึง โรงฆ่าสุกรที่สามารถฆ่าและชำแหละสุกรได้ น้อยกว่า 50 ตัวต่อวัน
- 3) โรงฆ่าสัตว์ขนาดกลาง หมายถึง โรงฆ่าสุกรที่สามารถฆ่าและชำแหละสุกร ได้ตั้งแต่ 50 ตัว ถึง 150 ตัว ต่อวัน
- 4) โรงฆ่าสัตว์ขนาดใหญ่ หมายถึง โรงฆ่าสุกรที่สามารถฆ่าและชำแหละสุกรได้ตั้งแต่ 151 ตัวขึ้นไป
- 5) โรงฆ่าสัตว์ขนาดเล็กตามมาตรฐานสากล หมายถึง โรงฆ่าสุกรที่มีกำลังการผลิต 120 ตัว ต่อวัน แต่เป็นโรงฆ่าที่มีกระบวนการผลิตทั้งหมดเป็นมาตรฐานสากล

ซาก หมายถึง ส่วนของร่างกายทั้งหมดของสัตว์ที่ผ่านกระบวนการฆ่าและเอาเลือดออกแล้ว เนื้อสัตว์ หมายถึง เนื้อหรือส่วนอื่นของสุกรที่ตายแล้วซึ่งมิได้ปรุงแต่งให้เป็นอาหารหรือมิได้ปรุงแต่งเพื่อให้คงอยู่ไม่เน่าเสียทั้งนี้ ไม่ว่าจะอยู่ในร่างสุกรนั้นหรือชำแหละแล้ว

ผลิตภัณฑ์สัตว์ หมายถึง ส่วนอื่นๆ ของร่างกายสัตว์ ที่ไม่ใช่เนื้อสัตว์ เช่น เลือด ขน เล็บ กระดูก ไขมัน หนัง สมอง ลิ่น เป็นต้น

เครื่องใน หมายถึง อวัยวะภายในของสัตว์ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ เครื่องในขาว และ เครื่องในแดง โดย เครื่องในขาว หมายถึง อวัยวะภายในของสัตว์ที่มีสีขาหรือจาง ได้แก่ ภาวะอาหาร ลำไส้เล็ก ลำไส้ใหญ่และเครื่องในแดง หมายถึง อวัยวะภายในของสัตว์ที่มีสีแดงหรือสีคล้ำ ได้แก่ ตับ หัวใจ ปอด ไต ม้าม ถุงน้ำดี

สัตวแพทย์ตรวจโรคสัตว์ หรือพนักงานตรวจโรค หมายถึง สัตวแพทย์ หรือบุคคลอื่นซึ่ง อธิบดีกรมปศุสัตว์หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่ตรวจโรคซึ่งมีในสัตว์ หรือเนื้อสัตว์

พนักงานเจ้าหน้าที่ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีหน้าที่ในการตรวจสอบหลักฐานต่างๆ ในการฆ่าสัตว์

พนักงานโรงฆ่า หมายถึง ผู้ที่ทำงานอยู่ในโรงฆ่าสัตว์หรือผู้ปฏิบัติงาน

1.5 มาตรฐานอ้างอิงและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ เรื่อง การปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงฆ่าสัตว์ (มกอช. 9004-2547)
- คู่มือการพัฒนาโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ ของกรมปศุสัตว์
- พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535
 - อัตราอากรและค่าธรรมเนียม (จะกล่าวถึงเฉพาะสุกร)
 - กฎกระทรวง (พ.ศ. 2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535
 - กฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535
 - กฎกระทรวงฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535
 - กฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535
 - กฎกระทรวงฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535

- กฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดโรคระบาด โรคหรือลักษณะของสัตว์หรือเนื้อสัตว์ที่ไม่เหมาะสมที่จะใช้เนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535
- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535
- พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522
- พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535
- พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2523

1.6 บทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับโรงฆ่าสัตว์

1) กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเจ้าของโรงฆ่าสัตว์

ในกรณี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการตามขั้นตอนปฏิบัติที่กฎหมายกำหนดเช่นเดียวกับผู้ประกอบการที่เป็นเอกชนทั่วไป กล่าวคือ จะต้องดำเนินการขออนุญาตจัดตั้งโรงฆ่าสัตว์จากผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งได้รับมอบอำนาจจากอธิบดีกรมปศุสัตว์ โดยสถานที่จะดำเนินการตั้งโรงพักสัตว์และโรงฆ่าสัตว์ควรยึดถือแนวทางปฏิบัติตามมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ เรื่อง การปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงฆ่าสัตว์ (มกอช. 9004-2547) และต้องดำเนินการเกี่ยวกับโรงฆ่าสัตว์ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535
- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535
- พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535
- พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2523

ฯลฯ

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ควบคุมการฆ่าสัตว์

พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ได้ให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2 ตำแหน่ง คือ พนักงานเจ้าหน้าที่และพนักงานตรวจโรคสัตว์ โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- พนักงานเจ้าหน้าที่ คือ นายกองตรีปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ที่นายกองตรีปกครองส่วนท้องถิ่นแต่งตั้ง โดยมีหน้าที่ควบคุมตรวจสอบการฆ่าสัตว์ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535

- พนักงานตรวจโรคสัตว์ คือ บุคคลที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่ตรวจโรคซึ่งมีในสัตว์หรือเนื้อสัตว์ โดยจะทำหน้าที่ตรวจโรคสัตว์ทั้งก่อนฆ่าและหลังการฆ่า ถ้าพบว่าเป็นโรคก็ให้แจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อสั่งงดการฆ่าสัตว์หรือทำลายเนื้อสัตว์

โรงฆ่าสัตว์มาตรฐาน